

ความรัก ความผูกพัน สถานะภาพที่แปรเปลี่ยน

Love, Attachment status that change

จุมพิตา วัฒนวิจารณ์¹

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ งานทัศนศิลป์ เพื่อสร้างสรรค์เรื่องราวจากประสบการณ์ ความรู้สึกที่ตัวข้าพเจ้าผู้เป็น “แม่” มีต่อลูก โดยนำเสนอขั้นตอนการสร้างสรรค์ผ่านแรงบันดาลใจ ประสบการณ์ที่ได้รับ ให้มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับรูปแบบของผลงาน โดยแปลความหมายและถอดความผ่านผลงานวิทยานิพนธ์เป็นภาษาและสัญลักษณ์ในแบบของตนเอง

ที่ความรัก ความผูกพัน สถานะภาพแปรเปลี่ยน ความเป็น “แม่” ก่อเกิดและเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในชีวิต ความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (สรีระ) เพื่อรองรับกับชีวิตใหม่ ความสมบูรณ์นำอัจฉริยภาพของสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น และในทางนามธรรม (จิตใจ) ที่ทำให้รู้จัก กับความรู้สึกต่างๆ ความผูกพัน ความรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ความรักที่ต้องทะนุถนอมรักษาชีวิตที่เกิดขึ้น มีจิตใจ มีความรู้สึกที่เราต้องดูแลทั้งทางกายและใจ

การแสดงถึงความหมายสัญลักษณ์เชื่อมโยง ความรักที่มีต่อลูก การสร้างสรรค์จากประสบการณ์ที่ได้รับ ในช่วงเวลาของ แม่-ลูก รูปทรงสรีระที่บ่งบอกความเป็นเพศแม่ สิ่งที่สอดคล้องกับประสบการณ์จริง รวมถึงวัสดุที่เลือกใช้ เพื่อให้ตอบสนองความรู้สึก แนวความคิด ที่ต้องการสื่อ ถึงความสำคัญที่มีให้กับลูก ที่เปรียบประดุจดั่งเนื้อแก้ว เปรียบเสมือนความเปราะบาง ความใสสะอาด บริสุทธิ์ ต้องดูแลรักษาและปกป้องคอยระวังไม่ให้ แก้วตาดวงใจดวงนี้

กระทบกระเทือนแตกร้าวหรือได้รับอันตรายใดๆ ข้าพเจ้าเปรียบความพิเศษของเนื้อแก้วนี้ มิต่างจากความรู้สึกที่ข้าพเจ้าในฐานะของ แม่ ที่มีต่อ ลูก ดังสภาวะในจิตใจของข้าพเจ้า

คำสำคัญ : 13 เมษายน 2554

¹ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมี วิทยานิพนธ์: รศ.กัญญา เจริญศุภกุล , ศ. พิษณุ ศุภนิมิตร และ รศ.ญาณวิทย์ ฤกษ์เจทอง.

Abstract

Thesis “13th April 2011” is a study of process to create visual works. For propagation my stories and feeling, when I am “mother” to my son. By present process to create relations visual works with my Inspiration and my life experiences. Via paraphrase from Thesis in my language and my symbol.

Love, Attachment status that change many thing to “mother” in their life. Physiological changes (Body) to pregnant new life with amazing healthiness by nature. And Abstract changes (Mind) make I know how to feel anything such as attachment, responsibility, and love that I have to nurture with my son, who has mental and physical.

The meaning of symbol is show how I love to my son. Created from my life experiences in mother-son time. Shape and body imply feminine that, conform to my life experiences. Including material in visual works, for respond emotional, concept to show how importance I give to my son. My son be compared as glass that, frailty, immaculate and have to take care of my son, who I love more than my life like a protect glass to be no broken into pieces or any dangerous. I imply glass not different from my feeling that I give to my son same as my mental state.

Keyword: 13 APRIL 2011

บทนำ

มีคำกล่าวจากศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ผู้ผ่านประสบการณ์ชีวิตและศิลปะมาแล้วอย่างโชกโชน¹ “ศิลปินได้แปลประสบการณ์ทางจิตของตนออกมาเป็นสัญลักษณ์ที่ตนเองและผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ยิ่งกว่านั้น แต่ละคนยังต้องการที่จะรับรู้สาระที่เป็นตัวร่วมของชีวิตทั้งหลาย ที่ฝังลึกอยู่ในของมนุษย์ด้วยกัน ต้องการสื่อสารความรู้สึกจากส่วนลึกของกันและกัน นอกเหนือไปจากการติดต่อ สื่อความหมายที่กระทำด้วยภาษาและท่าทางในชีวิตประจำวัน ศิลปะเป็นสื่อสำคัญ ในการแสดงออกซึ่งสาระ ของชีวิตจึงสิ่งจำเป็นทางด้านจิต ของมนุษย์ตลอดมา”

บทความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะที่มีต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะนั้นเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางสุนทรียภาพ มนุษย์เรานั้นมีการติดต่อสื่อสาร ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นภาษากาย ภาษาใจ แต่การถ่ายทอดเรื่องราวของตนให้ผู้คนรอบข้างเข้าใจในการสื่อ อารมณ์ความรู้สึก และความต้องการในด้านต่างๆ จึงเป็นที่ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนให้มนุษย์มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ

¹ ชลูด นิ่มเสมอ, วาดเส้นสร้างสรรค์ (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์ , 2553) , 5.

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

แรงบันดาลใจเกิดจากความรัก ความผูกพันที่มีต่อลูก สถานภาพที่เปลี่ยนแปลง ความเป็นแม่ก่อเกิด และเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในชีวิต ความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เพื่อรองรับกับชีวิตใหม่ ความสมบูรณ์นำ อัจฉริยะของสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกต่างๆที่มากมาย ความผูกพัน ความรัก ที่ต้องทะนุถนอมทั้งทางกายและทางใจ ความรู้สึกเหล่านี้ที่ข้าพเจ้าได้รับ ข้าพเจ้าได้นำมา แปลและให้ความหมายโดยนำเสนอผ่านเป็นงานศิลปะ ในภาษา และความหมายของตัวข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้แสดงความหมายโดยผ่านสัญลักษณ์การเชื่อมโยงความรักที่มีต่อลูก สร้างสรรค์จาก ประสบการณ์ที่ได้รับ ในช่วงเวลาของ แม่-ลูก โดยนำรูปทรงสรีระที่บ่งบอกถึงความเป็นเพศแม่และสอดคล้องกับ ประสบการณ์จริง รวมถึงวัสดุที่เลือกนำมาใช้ ให้ตอบสนองกับความรู้สึกและแนวคิดที่ต้องการสื่อถึงความสำคัญที่ มีกับลูก ลูกเปรียบเสมือนดังเนื้อแก้ว เสมือนความเปราะบาง ความใสสะอาด บริสุทธิ์ ต้องดูแลรักษาและปกป้อง คอยระวังไม่ให้ แก้วตาดวงใจดวงนี้กระทบกระเทือนแตกกร้าวหรือได้รับอันตรายใดๆ ในความพิเศษของวัสดุเนื้อ แก้วนี้ มิต่างจากความรู้สึกที่ตัวข้าพเจ้าในฐานะของ แม่ ที่มีของลูก สิ่งต่างๆมากมายเกิดขึ้น ธรรมชาติสร้างน้ำนม ออกเพื่อเลี้ยงดู ทางกายให้เจริญเติบโตและสร้างการเชื่อมโยงทางสรีระให้เกิดความอบอุ่นทางด้านจิตใจ ความ ชับซ้อนของธรรมชาติสร้างสิ่งอัศจรรย์ใจ น้ำนม เป็นอีกสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นอย่างน่ามหัศจรรย์ น้ำนม เป็นสิ่งที่ มีคุณค่า มีเรื่องราวและเวลา ข้าพเจ้าได้นำมาเชื่อมโยงในผลงานโดยนำสิ่งนี้มาบรรจุ เก็บรักษาไว้ด้านในของ รูปทรงที่ข้าพเจ้า ให้ความหมายของคำว่า แม่-ลูกในแบบเฉพาะของตน น้ำนม ความทรงจำของช่วงเวลาที่ยาวนาน ได้รับและมีความสุข มีความรัก การเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างข้าพเจ้าผู้เป็น แม่ สู่ลูก

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ใช้เทคนิคการเป่าแก้วให้เกิดเป็นรูปทรงที่ออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิด เพื่อแสดงเนื้อหา เกี่ยวกับทัศนคติที่ดี และประสบการณ์ที่ได้จากการมีบุตร สถานะของความเป็น “แม่” โดยการ นำรูปทรงที่มีท่วงท่าลีลา ความอímเอิบ ที่บ่งบอกถึงนัยยะความสมบูรณ์ และนัยยะแสดงของเพศแม่ ข้าพเจ้านำ น้ำนมแม่มาบรรจุอยู่ในรูปทรง เพื่อบอกเล่าเรื่องราว เวลา ของสองชีวิตที่มีความผูกพัน และเชื่อมโยงกัน ใช้ ทัศนธาตุของสี เนื้อแก้ว ผิวสัมผัส ที่มีความรู้สึก ใสสะอาดแสดงถึง ความบริสุทธิ์ ผุดผ่องของความรัก ความ เปราะบางของเนื้อแก้ว เปรียบดังบุตรที่เป็นที่รัก ต้องคอย ระวังมิให้แตกกร้าว กระทบกระเทือน มิต่างจาก ความรู้สึกที่ต้องคอยดูแลเอาใจใส่ เพราะเพียงสิ่งเล็กๆ ที่เข้ามากระทบก็สามารถทำให้แก้ว สั่นสะเทือนได้

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อศึกษา และถ่ายทอดประสบการณ์ ที่ได้แรงบันดาลใจจากความผูกพัน ความรัก และความ อบอุ่นที่ตัวข้าพเจ้ามีต่อบุตร ผสมผสานกับจินตนาการอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัว ผ่านเป็นผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดนี้
2. เพื่อแสดงออกถึงรูปทรงสัญลักษณ์ ผ่านวัสดุสิ่งของ แก้วและน้ำนม รวมถึงถ้อยความเป็นภาษาที่ สัมพันธ์กับลูกที่มีความหมายถึงความรัก ความน่าทะนุถนอมที่ข้าพเจ้ามีต่อลูก
3. เพื่อศึกษาเทคนิค วิธีการ กระบวนการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ ในรูปแบบของศิลปะจัดวาง 3 มิติ โดยใช้วัสดุที่เป็นแก้ว การพิมพ์บนแก้วและน้ำนม

ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ และชีวิตประจำวันระหว่างตนเองและบุตร
2. ศึกษาและวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของตนเองและบุตร
3. ทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ภาพร่างผลงานเพื่อศึกษารูปทรงของผลงาน
4. ขยายผลงานประติมากรรมจากภาพร่างต้นแบบโดยใช้เทคนิคการเป่าแก้วขึ้นรูปทรง
5. นำผลงานที่ขึ้นรูปแล้วผ่าน เทคนิคขั้นตอนการพันทรายลงบนผิวแก้ว
6. ทำฐานวางชิ้นงานโดยทำบล็อกสำหรับวางชิ้นงานโดยใช้กระจกเป็นฐานวางงาน
7. สร้างแบบจำลองในการติดตั้งผลงาน และจำลองการติดตั้งมิติ (Model)
8. วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์
9. สรุปและอธิปรายผล

ขอบเขตการสร้างสรรค์

1. เนื้อหาสาระของผลงานเป็นการนำเสนอ ประสบการณ์จริงในเรื่องราว ความรักที่เกิดขึ้นกับข้าพเจ้าและ ความรู้สึกที่ข้าพเจ้าผู้เป็น แม่ มีต่อลูก
2. รูปแบบผลงานนำเสนอผ่าน ประติมากรรมเครื่องแก้ว (เป่าขึ้นรูป) และเทคนิคผสม(พันทรายบนผิวแก้ว) แนวกึ่งนามธรรม โดยการนำรูปทรง สัญลักษณ์ของเพศแม่ (เต้านม) มาใช้ในการออกแบบรูปทรงของผลงาน รวมถึงวัสดุที่ใช้และส่วนประกอบต่างๆ ในผลงาน ผสมผสานกับจินตนาการ จากประสบการณ์และความรู้สึกภายใน
3. รวบรวมข้อมูล ศึกษาจากประสบการณ์ที่ได้รับ และบันทึกตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์จนถึงวันครบกำหนดคลอด ตลอดไปจนถึงการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบัน
4. ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการออกแบบ การถอดแปลความรู้สึกผ่านผลงานศิลปะ
5. สร้างภาพจำลอง 2 มิติ โดยใช้เทคนิคการวาดเส้น
6. สร้างภาพจำลอง 3 มิติ (Model) เพื่อเป็นการจำลองรูปทรง และการจัดวางในพื้นที่ตำแหน่งการติดตั้งผลงานให้เห็นถึงภาพรวม และบรรยากาศโดยรวมของสถานที่ เพื่อใช้ในการพิจารณาความเหมาะสมของสัดส่วน และความเป็นไปได้ในการติดตั้งผลงานจริง

สมมติฐานของการสร้างสรรค์

ผลงานประติมากรรมและสื่อผสม รูปแบบกึ่งนามธรรม ในโครงสร้างทางรูปทรงที่สื่อถึงนัยยะของเพศ “แม่” การเลือกใช้วัสดุเพื่อสื่อถึงแนวความคิดและการถ่ายทอดช่วงเวลาภายใต้รูปแบบผลงานที่ใส สะอาด บริสุทธิ์ แต่เปราะบางดุจดังแก้วตาดวงใจ เป็นการแทนค่าความคิด และความรู้สึกโดยผ่านวัสดุแก้วที่มีธรรมชาติอันเปราะบาง และน้ำนมที่นับวันจะต้องเสื่อมสลายไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การสร้างสรรค์ผลงานเพื่อถ่ายทอด ความรู้สึกแนวคิด ช่วงเวลาระหว่างแม่-ลูก โดยใช้สัญลักษณ์ในแบบของตนเอง โดยมุ่งเน้นถึงการถ่ายทอดความรู้สึกโดยบริบทของ “เพศ” เป็นการนำเสนอและสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด สร้างเอกลักษณ์ที่เป็นรูปแบบเฉพาะตน เพื่อให้ผู้ชมและผู้ศึกษารับรู้ถึง ความเปราะบางทางอารมณ์ความรู้สึก และความรัก ด้วยการนำเสนอผ่านรูปทรงประติมากรรมที่สร้างด้วยวัสดุจากแก้วเป่าขึ้นรูปทรงให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่ได้แรงบันดาลใจมาจาก สถานะของเป็นแม่ และความรักที่มีต่อบุตร

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

1. อิทธิพลจากประสบการณ์ตรงในสถานะบทบาทของ “แม่” 13 เมษายน 2554 20.38น. ห้วงเวลาแห่ง วันและเวลา ที่ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้า สัมผัส ความรู้สึก เรื่องราวต่างๆ ค่อยๆชัดเจนขึ้น วันเวลาแห่งการรอคอยกับการโอบอุ้มหนึ่งชีวิตที่อยู่ภายในร่างกาย สิ่งน่าอัศจรรย์ที่ธรรมชาติสร้างขึ้น ชีวิตที่น่าทะนุถนอมเสมือนตัวตนของตนเอง ร่างกายสองร่างกาย ที่ถูกเชื่อมโยงผ่านสายสัมพันธ์ ที่เปราะบางราวกับแก้วใส นั่นคือ ชีวิตน้อยๆชีวิตที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ดุจดั่งแก้วตาดวงใจ สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นความรู้สึกที่ตัวข้าพเจ้าตระหนักรับรู้ และเข้าใจถึงความหมายของผู้ให้กำเนิด นั่นคือ “แม่” ความรู้สึกต่างๆที่ข้าพเจ้าได้รับ เหล่านี้ ยากเกินจะบรรยายออกมาเป็นคำพูด มากล้นจนไม่มีที่สิ้นสุด การดูแล เอาใจใส่ ความทะนุถนอม ที่ข้าพเจ้ามีต่อลูก ชีวิตที่แสนจะเปราะบาง เป็นความรู้สึกที่ตัวข้าพเจ้ามีให้กับชีวิตใหม่ ที่แสนจะมีค่า ของผู้เป็นแม่ จากความรู้สึกต่างๆเหล่านี้ ก่อเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการนำเสนอ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยถอดและแปล ถ่ายทอดจากความรู้สึกภายใน ที่ตัวข้าพเจ้า (แม่) มีต่อลูก

“แม่” ผู้ที่อุ้มท้องและให้กำเนิดชีวิต คำและความหมายของแม่ อาจเป็นเพียงประโยคสั้นๆแต่ความหมายจากความรู้สึกภายในนั้น มีรายละเอียดที่ลึกซึ้ง มากล้นเหลือเกิน วันแต่ละวัน เวลาแต่ละเวลา ของผู้เป็นแม่ ที่เดินผ่านพ้น มีความหมายและความสำคัญ วันและเวลาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ตัวข้าพเจ้าเกิดแรงบันดาลใจ และหยิบนำ สิ่งนี้ขึ้นมาเสนอผ่านผลงาน โดยนำลักษณะ รูปแบบของนาฬิกาทรายมาเป็นการเล่าเรื่องปรับเปลี่ยน การเดินของเวลา เป็นการให้หยดน้ำนมแทน เวลาที่ค่อยๆเดิน “หยดน้ำนมแต่ละหยด” เปรียบเสมือนเวลาที่เดินระหว่าง แม่-ลูก รวมถึงรูปทรง สรีระในผลงาน ที่สื่อถึง สัญลักษณ์ของเพศแม่ ท่วงท่า ลีลา ที่แสดงออกถึง การโอบอุ้ม ปกป้อง คุ้มครอง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่แม่มีต่อลูก

“แม่”โดยธรรมชาติและสัญชาติญาณแล้ว ย่อมที่จะปกป้อง คุ้มครอง ดูแล และทะนุถนอมลูกอย่างดีที่สุด トラบที่ชีวิตของผู้เป็น “แม่” จะปฏิบัติได้ ในความรู้สึกพื้นฐานนี้ เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ โดยเลือกเอาวัสดุที่มีความสอดคล้อง กับสิ่งที่นิยามขึ้นมา ความใส สะอาด แทนความหมาย เสมือนลูกน้อยที่เปราะบาง สะอาด และบริสุทธิ์ ต้องการการปกป้องดูแล และยังให้ความรู้สึกดุจดั่ง “แก้วตาดวงใจ”

2. อิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ หัวข้อ “13 เมษายน 2554” นี้ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยเริ่มแรกอิทธิพลจากประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเหตุการณ์ที่ตัวข้าพเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร ข้าพเจ้าได้สัมผัส เรียนรู้ถึง ประสบการณ์ที่อัศจรรย์ต่าง ๆ ทั้งทางนามธรรมและรูปธรรม ข้าพเจ้าได้เก็บเกี่ยวเรื่องราวในช่วงเวลา ความรู้สึก ความรัก ความกังวลความห่วงใย รวมถึงการแปรเปลี่ยนทางรูปทรงสรีระที่ธรรมชาติ สรรสร้างขึ้นอย่างน่าประหลาดใจ สถานภาพที่เปลี่ยนแปลงทั้งสิ้นล้วนเป็นแนวคิดและแรงบันดาลใจเบื้องต้นที่มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงาน อิทธิพลจากประสบการณ์ตรงในสถานะผู้ให้กำเนิด “แม่” ที่น่าอัศจรรย์นี้ ทำให้ข้าพเจ้าถอดและแปลอารมณ์ ความรู้สึกผ่านสัญลักษณ์ต่างๆในแบบฉบับของตน ซึ่งเรื่องราวต่างๆ เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงรายละเอียดและความหมายที่น่าสนใจ

อิทธิพลจากผลงานศิลปกรรมของศิลปิน ผู้ที่มีอิทธิพลทั้งทางผลงานและการดำเนินชีวิต รวมถึงวิธีคิดนั่นคือ คุณพ่อปลั่งการ วัฒนวิจารย์ ผู้ที่สอนและปลูกฝัง แนวทางการจัดการใช้ชีวิต เกิดเป็นแรงผลักดันในการ

ทำผลงานศิลปกรรม และอาจารย์ มณฑิยา บุญมา อาจารย์นันทวิวรรณ จันทนะพะลิน ที่มีอิทธิพลทางด้านรูปแบบและวิธีคิดวิธีการจัดการ การทำงานศิลปกรรม ข้าพเจ้าได้ศึกษาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์และชิมชาราบผลงานแบบต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดการสร้างสรรค์ผลงาน วิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า รวมถึงการต่อเนื่องจากผลงาน ศิลปกรรมก่อนวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า ส่งผลต่อรูปแบบทางเนื้อหาและแนวคิดในการสื่อความหมาย เพื่อให้เชื่อมโยงกับการจัดวาง การเปลี่ยนระยะเชิงศิลปะ ซึ่งถือเป็นลักษณะพิเศษสำคัญ ในการแสดงออกและการทำวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า รูปแบบก่อนวิทยานิพนธ์มีภาพแห่งความทรงจำในวัยเยาว์ เป็นเนื้อหาหลัก ซึ่งข้าพเจ้าได้นำรูปแบบ แนวคิดของผลงานมาพัฒนาให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับแนวคิดในปัจจุบัน เพื่อการนำเสนอหัวข้อ วิทยานิพนธ์ เรื่อง “13 เมษายน 2554”

แนวความคิดในการทำงาน

กระบวนการทางความคิดของการทำงานถูกจัดสรรอย่างเป็นขั้นตอน โดยคำนึงถึงการสร้างสรรค์เป็นหลักเพื่อให้ผลงานเกิดผลสัมฤทธิ์ที่สมบูรณ์ โดยขั้นตอนการทำงานจะแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลักดังนี้

1. ทำภาพร่างเพื่อศึกษาค้นคว้า ศึกษาภาพร่าง เพื่อค้นหาวิธีการ และเทคนิคที่เหมาะสมกับผลงาน โดยเมื่อศึกษาจากภาพร่างจนได้ค้นพบวัสดุ และวิธีการที่สามารถตอบสนองและแสดงออกถึงสิ่งที่ตัวข้าพเจ้าต้องการสื่อ ข้าพเจ้าได้เลือกใช้วัสดุ แก้วเป็นชิ้นงานโดยขึ้นรูปให้เกิดเป็นรูปทรงตามภาพร่างที่ออกแบบสร้างสรรค์ รวมถึงการเลือกใช้น้ำนมในผลงาน น้ำนมมีบทบาท และสามารถเป็นตัวแทน บอกเล่าเรื่องราวความหมายในผลงาน

2. เทคนิค วิธีการ การปฏิบัติงานเป่าแก้ว วัสดุที่นำมาขึ้นรูปจนได้รูปทรงตามที่ออกแบบสร้างสรรค์ตามภาพร่างนั้น เป็นการใช้แท่งแก้ว (แก้วชนิดโบลซิลิเกต) นำมาลนไฟด้วยความร้อนสูง 800-900 องศาเซลเซียส จนเนื้อแก้วหลอมเหลว จากนั้นเป่าอากาศเข้าไปด้านในแก้วที่กลวง จนแก้วขยายตัว และขึ้นรูปทรงตามภาพร่าง เมื่อขึ้นรูปทรงจนได้เป็นชิ้นงานนำชิ้นงานเข้าเตาอบเพื่อลดอุณหภูมิให้ค่อยๆเย็นตัวลง เพื่อไม่ให้แก้วร้าวและแตก

ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ 13 เมษายน 2554

3. การติดตั้งผลงาน การติดตั้งผลงาน คำนึงถึงสภาพแวดล้อม พื้นที่เมื่อผู้ชมผลงานเข้ามาในพื้นที่ให้อารมณ์ความรู้สึกบรรยากาศที่ใส สะอาด เหมือนอยู่ในห้องโดยได้แนวคิดเมื่อครั้งเลี้ยงดูบุตรในห้องสี่เหลี่ยม โดยลดมุมห้องออกเพื่อรับกับแนวความคิดที่อ่อนโยน ผนังห้องจะตัดทอน ดึงความสำคัญในรายละเอียด เรื่องราวมาประกอบกับการจัดวาง โดยนำผ้าอ้อมที่มีกลิ่นอ่อนๆ หอมสะอาดของทารก มาเย็บติดเป็นผนังห้องและจัดวางชิ้นงานบนแท่นวางแก้วใสเพื่อรับกับชิ้นงานแก้วให้สื่อถึงความเปราะบาง และการที่ผู้ชมต้องคอยระมัดระวังระแวดระวังที่กลัวจะเกิดอยู่ตลอดเวลา ด้านบนของการติดตั้งผลงาน มีฐานรองรับงานโดยการแขวนแก้วรูปทรงคล้ายทรงวงกบหยดน้ำนมที่กำลังหยดลงมา ฐานแขวนได้คำนึงถึงรูปทรงเพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับงานโดยได้รูปทรงมาจากเบาะนอนของลูกที่เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมลดมุมให้เกิดความอ่อนโยนรับกับแนวความคิดของผลงาน

ผลงานและแนวความคิด

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้แบ่งออกเป็นหลายชิ้นงาน แต่ละชิ้นงานสื่อและแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกจากประสบการณ์ที่ต่างกันในแต่ละช่วงเวลา อยู่ในขอบเขตการเชื่อมโยงระหว่างตนเองและบุตร สามารถแบ่งแนวความคิดในการสร้างสรรค์ได้เป็น 2 ช่วงเวลาคือ ช่วงระยะเวลา ขณะตั้งครรภ์ (อุ้มท้อง) ช่วงหลังจากคลอดบุตร ปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างตนเองและบุตร

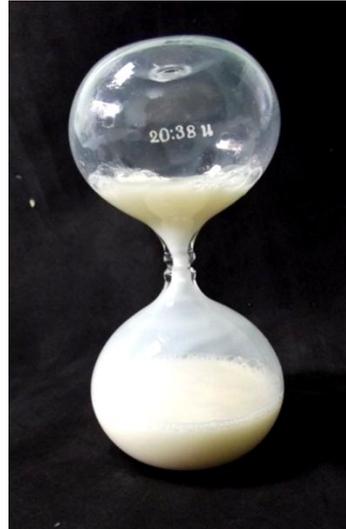
ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ 13 เมษายน 2554

ช่วงระยะเวลาขณะตั้งครรภ์(อุ้มท้อง)

ในช่วงระยะเวลานี้ก่อให้เกิดความรู้สึกและแนวคิดของการเกิดขึ้นของธรรมชาติที่สรรค์สร้างสิ่งอัศจรรย์ขึ้น รูปทรงสระที่แปรเปลี่ยนไป เตรียมรองรับและโอบอุ้มชีวิตใหม่ รวมถึงสภาวะทางอารมณ์และจิตใจที่อ่อนไหวและเปราะบาง ซึ่งก่อให้เกิดแนวคิดหลักของผลงานในการเลือกใช้สัญลักษณ์และนำวัสดุที่สะท้อนถึงนัยยะทางศิลปะ โดยเลือกนำวัสดุแก้วใสเปราะบาง เพื่อสื่อแสดงออก รูปทรงที่ออกแบบสร้างสรรค์ เกิดจากประสบการณ์ตรง การนำรูปทรงของ สองรูปทรงมาทับซ้อนจนเกิดมิติเป็นรูปทรงใหม่ เพื่อแสดงถึงการซ้อนทับระหว่างรูปทรงภายนอกและภายใน ผสานรวมเป็นหนึ่งรูปทรง เหมือนร่างกายของตนและบุตรที่เป็นหนึ่งเดียว โดยรูปทรงภายนอก ปกป้องรูปทรงภายในอยู่ สื่อแทนการดูแลและทะนุถนอมขณะอุ้มท้อง ไม่ให้บุตรที่อยู่ภายในครรภ์ได้รับการกระทบกระเทือนจากสิ่งอันตรายรอบตัวโดยข้าพเจ้าได้แปลความหมายและบอกเล่าผ่านชิ้นงานวิทยานิพนธ์

“13 APRIL 2010” 18 x 21cm.

“20:38 PM.” 10 x 18cm.

ผลงาน 20:38 PM. นาฬิกาหยदनน้ำนม โดยชิ้นงานนี้ ข้าพเจ้าแรงบันดาลใจมาจากระยะเวลา ช่วงเวลา ที่ค่อยๆ ผ่าน โดยอาศัยการรอคอย ประจวบเหมาะเวลาที่เดินอยู่ตลอดเวลา นาฬิกาหยदनน้ำนมเป็นเครื่องนับ เวลาถอยหลังและเวลาที่หมุนวน น้ำนมแต่ละหยดเปรียบเสมือนเวลาที่ค่อย ๆ เดินไปอย่างช้า ๆ มีการเชื่อมต่อ ระหว่างกัน เป็นคาบเกี่ยวของเวลาและการส่งผ่าน รูปทรงเต้านมที่ข้าพเจ้านำมาใช้ สื่อความหมายถึง ความสัมพันธ์ของชีวิต สอดคล้องกับหยदनน้ำนมด้านในที่ไม่มีวันหยุดหยดไหลเช่นกัน

ช่วงระยะเวลาหลังคลอด เลี้ยงดูบุตร

ปฏิสัมพันธ์ความผูกพันร่วมกันระหว่าง แม่-ลูก เป็นผลงานที่สื่อและแสดงออกถึงความรู้สึกในช่วงแรก ที่ได้สัมผัสกับร่างกายน้อยๆ ความรู้สึกมากมาย เป็นประสบการณ์แรกที่ได้พบเห็นและโอบกอด ข้าพเจ้าใช้รูปทรง ของหยदनน้ำนมและเต้านมมาผสมผสานกัน เหมือนน้ำนมที่ไหลหล่อเลี้ยงชีวิตให้เติบโตใหญ่ สัมผัสแรกคือการเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ให้ลูกได้เต็มนมจากเต้า การโอบอุ้ม โอบกอด ไว้ในอ้อมแขน เป็นประสบการณ์ที่สร้างความรู้สึกทาง จิตใจ การเชื่อมโยงระหว่างแม่สู่ลูก เป็นสื่อที่เกิดเป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ชิ้นงานขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการออกแบบ

² “การมองเห็นสิ่งของที่อยู่ล้อมรอบตัวข้าพเจ้าเอง ทำให้ ข้าพเจ้ามองเห็นภาพความทรงจำต่างๆในอดีต ที่เคยมีความผูกพันกับสิ่งของและสภาพแวดล้อมเหล่านั้น ทำให้ข้าพเจ้ามองเห็นถึงคุณค่าความงามของความทรง จำจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา สัมผัสแห่งการเชื่อมโยง รูปทรงที่ถูกผสมเชื่อมโยงติดกันสื่อให้เห็นถึงสาย สัมพันธ์จากอีกสิ่งสู่อีกสิ่ง”

² ดนัย โตอมรพันธุ์.(2554). “บันทึกความทรงจำ”.วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่4, ฉบับที่ 1.(พฤษภาคม-สิงหาคม): 1.

จากบทความข้างต้นเป็นสิ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าตระหนักถึงการออกแบบรูปทรงและถอดแปลจากความหมายทางความรู้สึกที่ได้รับจากประสบการณ์ ของสถานภาพของผู้เป็นแม่ ได้ถ่ายทอดเรื่องราว ประสบการณ์ โดยใช้สัญลักษณ์ผ่านลักษณะของตัววัสดุที่นำมาใช้เป็นตัวแทนของความรู้สึกที่ เปรียบบาง ใสสะอาด ของเนื้อแก้ว แทนการให้ความหมายของลูก สอดคล้องดังคำว่า “แก้วตาดวงใจ” ที่สื่อความหมายเชิงลึก เปรียบ ลูกเสมือนสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต เป็นดังชีวิตและจิตใจของแม่ ที่ต้องปกป้องรักษา ทะนุถนอม และดูแลอย่างดีที่สุด โดยใช้วัสดุ (แก้ว) เป็นสื่อแทน ประกอบกับรูปทรงที่ออกแบบได้คำนึงถึง เรื่องราว ความหมาย ที่ต้องการสื่อ รูปทรงออกแบบ สอดคล้องกับเนื้อหาของประสบการณ์ ที่ได้รับจากเหตุการณ์ที่ประสบพบเจอกับตนเอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผลงานวิทยานิพนธ์ ได้ถ่ายทอดผ่านการสร้างสรรค์เชิงสัญลักษณ์ ผนวกกับแนวคิด ทักษะคิด และจินตนาการ ที่ได้จากประสบการณ์และความประทับใจ โดยมีการสลายรูปทรง ตัด ถอน จนเหลือแก่นสาร ของสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด ตอบสนองแนวคิด มาเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ ผลงาน

ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ 13 เมษายน 2554

ผลงานวิทยานิพนธ์สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า บทบาท ความรัก ความเอาใจใส่การปกป้อง ดูแลที่แม่มีต่อลูก ช่วงเวลาที่ เปี่ยมล้นไปด้วยความสุข และถ่ายทอดความรู้สึกเหล่านี้ผ่านการแสดงออกทางผลงานโดยใช้สัญลักษณ์ทางสรีระของมนุษย์เพศแม่ ผ่านวัสดุ เนื้อแก้วที่เปรียบบางเสมือนลูกน้อยที่ต้องการ การทะนุถนอม เปรียบบาง ใส สะอาดราวกับแก้ว ผสานกับสิ่งที่มีธรรมชาติสร้างขึ้นให้สอดคล้อง เพื่อถ่ายทอดความรัก ความรู้สึกที่แม่มีต่อลูกและยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทความสำคัญของ การดำรงชีวิต การดูแล เลี้ยงดู ของแม่ การถ่ายทอดความรัก เป็นธรรมชาติของความรู้สึกอันเป็นนามธรรมเชื่อมโยง ระหว่างจิตใจสู่กายภาพสัมผัสระหว่าง แม่-ลูก ร่วมถึงความมหัศจรรย์ของร่างกายมนุษย์ที่สามารถผลิตสร้างน้ำนม ที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อลูก การศึกษาค้นคว้า และทดลองวิธีการสร้างสรรค์ โดยเทคนิคการเป่าแก้ว สร้างรูปทรงที่ สามารถถ่ายทอดถึงแนวความคิด มีรูปแบบเฉพาะตน เพื่อสื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงบทบาทความสำคัญของ แม่และความสัมพันธ์กับลูก

ความหมายและการใช้สัญลักษณ์

การเลือกนำวัสดุ วัตถุ ที่มีความสำคัญกับเรื่องราว และแนวคิดสามารถสื่อความหมายและบอกเล่าถึงผลงาน โดยที่สิ่งต่างๆถือเป็นสื่อสัญลักษณ์ในการแสดงออกของการสร้างสรรค์ผลงาน ตอบสนองต่อแนวคิดของงาน

ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ 13 เมษายน 2554

1. รูปทรง ความหมายของรูปทรงแต่ละชิ้นงานที่สร้างสรรค์จะมีความหมายที่สอดคล้องกับแนวคิด ความรักความผูกพัน ระหว่างแม่-ลูก โดยรูปทรงที่ได้จะเป็นโครงสร้างทางรูปทรงที่สื่อถึงการบ่งบอกนัยยะ ของเพศ “แม่” ทรงอกหรือเต้านมที่เต่งตึง เกลี้ยงมัน บรรจุน้ำนมที่มีคุณค่า เป็นสัญลักษณ์แสดงออกถึงเพศ “แม่” และยังบอกถึงความสมบูรณ์ ภารกิจ ท่วงท่าของรูปทรงที่มีการซ้อนทับ แสดงออกถึงความหมายการปกป้อง คุ้มครอง รักษา การโอบกอดความสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของ แม่และลูก ซึ่งเป็นที่มาในการออกแบบ สร้างสรรค์รูปทรงต่างๆขึ้น

2. การใช้สัญลักษณ์ด้วยวัสดุและน้ำนม การนำทัศนธาตุของวัสดุที่นำมาใช้ วัสดุแก้ว และน้ำนม ผิวสัมผัสของเนื้อแก้ว ความใส ความเปราะบาง และสีของน้ำนมที่มีความ ขาวนวล สะอาด บริสุทธิ์ เป็นสัญลักษณ์ที่สามารถให้ความหมายในตัวของวัสดุเอง ความรักที่บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ของความรู้สึกของผู้เป็นแม่ที่มอบ ต่อลูก ความเปราะบางของเนื้อแก้ว เปรียบประดุจดั่งลูกอันเป็นที่รักยิ่ง ลูกน้อยที่ต้องคอยระวังมิให้ ได้รับภัย อันตราย แตร้าว กระทบกระเทือน มิต่างจากความรู้สึกที่ต้องคอยดูแลเอาใจใส่ ซึ่งทั้งสองสิ่งเป็นสื่อสัญลักษณ์ที่ นำมาใช้ในการทำผลงานเพื่อตอบสนองต่อแนวคิด

ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ 13 เมษายน 2554

3. การใช้ภาษาที่พิมพ์ลงไปบนแก้ว บทเพลงกล่อมเด็กเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังมาในสังคมไทยในทุกๆรุ่น การร้องเพลงขับกล่อมให้ลูกน้อยนอนหลับในอ้อมกอดของแม่ให้หลับสบาย อุ่นกาย อุ่นใจ ความหมายในบทเพลงเป็นถ้อยภาษาที่บอกเล่าความหมายถึงสิ่งดีๆ ที่อยากให้ลูกได้รับ ซึ่งบทเพลงต่างๆเป็นบทเพลงที่ข้าพเจ้าใช้ขับกล่อมลูกน้อยขณะให้นมบุตร เป็นช่วงเวลาแห่งความผูกพันเชื่อมโยงระหว่างข้าพเจ้าและลูก ข้าพเจ้านำบทเพลงที่ขับกล่อม ความรู้สึกดีๆที่มีต่อลูก รวมถึง ช่วงวัน เวลา ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างข้าพเจ้าและลูกมาพิมพ์ลงบนชิ้นงานแก้วเพื่อบอกเล่าและสื่อความหมาย

4. การติดตั้งผลงาน แนวตั้งและแนวนอน การติดตั้งผลงานจะคำนึงถึงแนวความคิดที่ต้องการสื่อแสดงออกซึ่งมีสองช่วงเวลาที่สามารถบ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างชัดเจน ในการออกแบบผลงานในช่วงแรก เป็นช่วงเวลาขณะตั้งครรภ์ความหมายและประสบการณ์ที่ได้รับ ผลงานจะถูกติดตั้งเป็นรูปแบบแนวนอน ความหมายของชิ้นงานต่างๆ เกิดจาก ความรู้สึกที่สงบนิ่ง การอยู่กับความรู้สึกของตัวเอง และในช่วงเวลาต่อมาคือช่วงเวลาที่ลูกน้อยมีพัฒนาการและการตอบสนอง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การติดตั้งของผลงานจึงมีการจัดวางอย่างหมั่นหม่อม ระมัดระวัง มีท่วงท่า กริยามากขึ้น การติดตั้งในแนวตั้งจึงมีผลต่อการแสดงออกของผลงาน ทำให้สามารถสื่อและแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างชัดเจน

สรุปอภิปรายผล

จุดเริ่มต้นของศิลปะคือ การที่มนุษย์ต้องการประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งอำนวยความสะดวก และเพื่อความอยู่ดีที่ปลอดภัย ตอบสนองปัจจัยที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งล้วนเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการดำรงชีวิต เป็นไปในลักษณะที่แตกต่างจากธรรมชาติ การสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นรากฐานและแรงบันดาลใจให้มนุษย์ สร้างงานที่มีลักษณะแปลก แตกต่าง และพัฒนาให้เกิดเป็นผลงานขึ้น

ภาพผลงานวิทยานิพนธ์ 13 เมษายน 2554

จากทฤษฎีการสร้างสรรคต่างๆ ถูกแสดงออกผ่านการสร้างสรรคเป็นผลงานโดยมีส่วนร่วมในแต่ละส่วนที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับศิลปินผู้สร้างสรรค จะให้แสดงออกและให้ความสำคัญในส่วนใดมากกว่ากัน เพื่อตอบสนองต่อแนวคิดของผลงานให้สมบูรณ์ที่สุด สำหรับตัวข้าพเจ้าแล้ว จุดเริ่มต้นในการสร้างสรรคผลงาน เกิดจากความประทับใจเป็นที่ตั้งโดยความประทับใจที่ได้เกิดจากประสบการณ์ที่ตัวข้าพเจ้าสัมผัสกับสิ่งแปลกใหม่ในชีวิต และความอัศจรรย์ใจของธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับตัวข้าพเจ้าระหว่างตั้งครรภ์ จุดกำเนิดนี้ก่อให้เกิด จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึก เพื่อส่งต่อไปยังการสื่อแสดงออกผ่านผลงานวิทยานิพนธ์ ในช่วงเวลานั้น การวิเคราะห์ การพิจารณาแยกแยะศึกษาองค์รวมของผลงานออกเป็นส่วนๆ ทีละประเด็นทั้งในด้านทัศนธาตุ องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ต่างๆ ในด้านเทคนิควิธีการ จากอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ อันเนื่องมาจากเรื่องราว ประสบการณ์ได้ถ่ายทอดจินตนาการ ความคิดฝัน เป็นการสร้างสรรครูปทรงที่สื่อแสดงสัญญาณโดยประกอบกับสาระความงามเชิงศิลปะ มีขอบเขตยี่ด้นำแนวความคิด ความรู้สึกที่ตัวข้าพเจ้าผู้เป็น “แม่” มีต่อบุตรจากสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานั้นหากยังมองกลับไปถึงความจริงแล้วความสุขหรือทุกข์กังวลที่เกิดขึ้นคล้ายดังบทความที่กล่าวว่า³ “สิ่งที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่จิตใจของมนุษย์ได้มากที่สุดได้แก่ความคิดที่ยึดติดกับสิ่งอื่นๆ โดยเฉพาะการยึดติดกับตัวตน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความคิดที่เกี่ยวกับตนเองนี้ เป็นเพียงความคิดที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาเท่านั้น ทำให้เกิดสภาวะอารมณ์ต่างๆ โดยอารมณ์ ความคิด รวมไปถึงร่างกายของเราที่เราคิดว่ามีชีวิตอยู่นั้น เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่าเป็นเพียงความคิดที่เราคิดว่าเรามีการดำรงอยู่ หนีสารอื่นใดไม่” เพียงบทความที่แสดงถึงสิ่งต่างๆ นี้ทำให้วิทยานิพนธ์ชุดนี้ ถูกกลั่นกรองจากความรู้สึกภายในได้สภาวะของจิตใจ

³ กมลพันธุ์ โชติวิชัย.(2556). “ตน/ไรตน”.วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่6, ฉบับที่ 5.(กรกฎาคม - ธันวาคม): 1.

การสร้างสรรค้วิทยานิพนธ์ในชุดนี้มีผลงานด้วยกัน 9 ชิ้น โดยเนื้อหาของผลงานจะมุ่งเน้นเรื่องราวการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของข้าพเจ้าที่ได้รับประสบการณ์ บทบาทของ “แม่” เป็นจุดกำเนิดแนวคิด ผู้สร้างสรรค้วิทยานิพนธ์มีความประสงค์ที่จะสื่อสาร บอกเล่าเรื่องราว สิ่งที่ธรรมชาติสรรสร้างขึ้น และความรู้สึกภายในที่งดงามของจิตใจผู้ให้กำเนิด มิแต่กับตัวข้าพเจ้า แต่การปกป้อง ดูแล รักษา ชีวิตน้อยๆที่มีภายในร่างกายของเราธรรมชาติกับดูแล ปกป้องโดยที่ตัวเราเพียงสงบ และเฝ้าดูปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและพิจารณาพิจารณากับตัวตนของตนเองถึงความสำคัญนั้น และเพื่อสะท้อนถึงความรักอันบริสุทธิ์ของผู้เป็น “แม่” อาจกล่าวได้ว่าผลงานในชุดวิทยานิพนธ์นี้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามจุดประสงค์ที่คาดหวัง และหวังว่าผลงานในชุดวิทยานิพนธ์นี้จะ เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาในด้านศิลปะไม่มากนักน้อย

เอกสารอ้างอิง

จุมพิตา วัฒนวิจารณ์. (2556). “ความรัก ความผูกพัน สถานะภาพที่แปรเปลี่ยน”.วิทยานิพนธ์ บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 4.

ชลูด นิยมเสมอ, **วาดเส้นสร้างสรรค์** (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์ , 2553) , 5.

दनัย โตอมรพันธุ์.(2554). “บันทึกความทรงจำ”.วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่4, ฉบับที่ 1.

(พฤษภาคม-สิงหาคม): 1.

กมลพันธุ์ โชติวิชัย.(2556). “ตน/ไร้ตน”.วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่6, ฉบับที่ 5.(กรกฎาคม –

ธันวาคม): 1.